

Vere sanctus

Nieuwsbrief van de Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie

Lente 2014

Jaargang 13/nr. 1

Redactioneel

Twee pausen, Johannes XXIII en Johannes Paulus II zijn heiligverklaard op 27 april 2014 door de paus Franciscus, in aanwezigheid van zijn voorganger, paus emeritus Benedictus XVI. Het historisch karakter van dit gebeuren liet zich duidelijk voelen.

Het is een intense vreugde deze momenten in Rome te kunnen beleven voor een priester die door Johannes Paulus II werd gewijd, zoals het mijn geval is, *Deo gratias!* De viering zelf was in het Latijn, en de groep jongeren met wie ik naar Rome was gereisd vond het uitstekend dat de Mis elke dag van onze bedevaart in het Latijn werd gevierd in de prachtige kerkjes van Rome. Enkel de lezingen waren afwisselend in het Frans en het Nederlands.

Onder het pausschap van de H. Johannes XXIII, met het Tweede Vaticaanse Concilie, begon de hervorming van de liturgie met een verwijzing naar de H. Jozef in de Romeinse Canon. Het Decreet *Sacrosanctum Concilium* over de H. Liturgie zou na zijn dood worden gestemd. Dit was een meesterwerk waaronder zelfs de handtekening van Mgr. Lefebvre heeft gestaan en dat de zelfde demarche hanteerde als het Concilie van Trente, nl. een hervorming van de liturgie in het licht van de Traditie. We raden onze

lezers aan om dat conciliedocument te lezen om te zien hoe ver het staat van de liturgische misbruiken die erop zijn gevolgd.

De H. Johannes Paulus II is herhaaldelijk opgetreden tegen deze laatste, en heeft bij verscheidene gelegenheden aan het belang van het Latijn in de liturgie herinnerd, zonder het beginsel van de bredere invoering van de volkstaal in bepaalde onderdelen van de liturgie in discussie te stellen.

Trouw aan dit nalatenschap, dat de twee volgende pausen ook hebben voorgehouden, wil onze Werkgroep verder werken aan het bevorderen van een waardige en schone liturgie tot eer van God en tot heiliging van zijn volk.

We wensen alle onze lezers en lezeressen een zalige paastijd toe en veel leesplezier. ■

Dr. P. François, pr.

Voorzitter VWHLL

De liturgische aspecten van de Apostolische Exhortatie Evangelii Gaudium

De Apostolische Exhortatie *Evangelii Gaudium* van Paus Franciscus (voortaan EG afgekort) is een oproep tot evangelisatie door middel van het beleven van de deugd van de

vreugde. De Heilige Vader besteedt er ook aandacht aan de liturgie.

De evangeliserende gemeenschap, zegt hij, is « vol van vreugde; zij weet hoe zij altijd vreugdevol kan zijn. Zij viert elke kleine overwinning, elke stap voorwaarts in het evangelisatiewerk. Evangelisatie met vreugde wordt schoonheid in de liturgie, als deel van onze dagelijkse zorg om goedheid te verspreiden. De Kerk evangeliseert en wordt zelf geëvangeliiseerd door de schoonheid van de liturgie, die zowel een viering van de evangelisatietaak is als de bron van haar hernieuwde zelfgave » (EG, nr. 34).

De paus legt uit dat er een gevaar bestaat, die hij de *geestelijke wereldse gezindheid* noemt, « die zich verschuilt achter de schijn van religiositeit en zelfs liefde voor de Kerk, » ze « bestaat in het zoeken naar menselijke eer en persoonlijk welzijn in plaats van naar de eer van de Heer » (EG, nr. 93). « In sommigen ziet men een overdreven zorg voor de liturgie, de leer en het prestige van de Kerk, maar zonder dat zij zich zorgen maken over een werkelijke inpassing van het Evangelie in het Volk van God en de concrete behoeften van de geschiedenis. Zo verandert het leven van de Kerk in een museumstuk of een bezit van weinigen. » (EG, nr. 95). De opvolger van Petrus veroordeelt vervolgens ook tegengestelde houdingen: politiek activisme, manager-functionalisme, enz.

De bisschop van Rome wil ons laten beseffen dat de liturgie een ontmoeting is met Jezus-Christus, en niet het onderonsje van een bepaalde elite. Hij wenst te blijven stilstaan bij een wezenlijk onderdeel ervan, nl. de homilie. Ze is « de toetssteen om de nabijheid en het vermogen tot ontmoeting van een herder met zijn volk te beoordelen. Wij weten immers dat de gelovigen veel waarde eraan hechten; en zij hebben vaak te lijden, de gelovigen, omdat zij moeten luisteren, de gewijde bedienaren, omdat zij moeten preken. Het is bedroevend dat het zo is. De homilie kan werkelijk een intense en gelukkige ervaring van de Geest zijn, een troosten-

de ontmoeting met het Woord, een voortdurende bron van vernieuwing en groei » (EG, nr. 135).

De H. Vader durft beweren: « Er is een bijzondere waardering nodig voor de homilie, die voortkomt uit zijn *eucharistische context* en die elke catechese overstijgt, omdat ze het hoogste moment is van de dialoog tussen God en zijn volk, voorafgaand aan de sacramentele Communie » (EG, nr. 137). Dit is geen stelling die aanleunt bij het protestantisme, zoals blijkt uit het volgende: « De homilie mag geen voorstelling zijn, zij beantwoordt niet aan de logica van de middelen van de media, maar zij moet vuur en betekenis verlenen aan de viering. Het is iets bijzonders, aangezien het een prediking betreft binnen het raam van een liturgische viering; dientengevolge moet zij kort zijn en vermijden op een lezing of een les te lijken. De predikant kan in staat zijn de belangstelling van de mensen gedurende een uur levendig te houden, maar zo wordt zijn woord belangrijker dan de viering van het geloof. Als de homilie te lang duurt, schaadt zij twee kenmerken van de liturgieviering: de harmonie tussen de delen en het ritme ervan. Wanneer de homilie plaatsvindt in de context van de liturgie, wordt zij opgenomen als deel van de offerande die men aan de Vader brengt, en als bemiddeling van de genade die Christus uitstort in de viering. Deze context zelf vereist dat de prediking de gemeenschap en ook de predikant richt op een gemeenschap met Christus in de eucharistie, die het leven verandert. Dat vereist dat het woord van de predikant geen buitensporige ruimte inneemt, zodat de Heer meer straalt dan de bedienaar » (EG, nr. 138).

Het lijkt ons dat de paus ons een visie wil geven van de liturgie als een totaal gebeuren, waar heel het leven van de gelovige bij betrokken is, en die een totale overgave vereist, en waar de bedienaar moet verdwijnen achter Jezus-Christus zelf. Laat ons hopen dat de gelovigen, en in het bijzonder de priesters, beseffen welke plaats de liturgie inneemt in hun leven, en hoe ze langs de *via*

pulchritudinis naar de Verrezen kan leiden. ■

Dr. P. François, pr.
Voorzitter VWHLL

Lingua vivens

Naast het Hebreeuws en het Arabisch (nog altijd de liturgische taal resp. in de synagoge en de moskee) en het Chinees (dat economisch interessant heet te zijn) lijken Latijn en Grieks vaak louter dode talen. Niet toevallig zegt men van iemand dat hij aan het einde van zijn Latijn is (1).

De Franse filosoof Michel de Montaigne (1553-1592) liet echter in de bibliotheek-toren van het familiekaasteel bij Bordeaux, waar zijn *Essays* zouden ontstaan zijn, tal van Latijnse en Griekse inscripties beitelen in de balken van het plafond. Hij zou overigens tot zijn zesde jaar thuis opgevoed zijn in het Latijn en pas daarna school hebben gelopen in het Frans. Ook de dichter Arthur Rimbaud (1854-1891) zou op zijn vijftiende honderden verzen in het Latijn geschreven hebben. Vandaag scoren wonderkinderen blijkbaar liever beter in wiskunde.

Toch mogen we niet vergeten dat meer dan 1500 jaar lang alle grote geschriften in West-Europa werden opgesteld in het Latijn, van Lucretius' *De rerum natura* en de *Confessiones* van Sint-Augustinus, over de *Summa Theologiae* van Sint-Thomas van Aquino en sommige sermoenen van Eckhart (schrijven in het Latijn ging nu eenmaal sneller dan in de volkstaal...), tot Baruch de Spinoza (1632-1677) (2) en Gottfried Wilhelm von Leibniz (1646-1716) (3). Het Latijn is dus de taal van de intellectuele traditie en is (of eerder was) ook een gewijde taal. Tot aan de Reformatie was het de taal van de hele westerse Kerk, maar de protestanten Bach en Haendel componeerden net zo goed missen in het Latijn. Ook het *Credo* inspireerde componisten van Monteverdi over Vivaldi en Mozart tot Arvo Pärt (°1935), zelf overigens een orthodoxe bekeerling.

Voor de Franse schrijver Pascal Quignard (°1948), auteur van de (vooral door de gelijknamige film bekende) roman *Tous les matins du monde*, is het Latijn de bodemtaal, de vóór-moedertaal, « wat ons vóór onze taal al verwijst naar wat vóór onze geboorte ligt. » (*Le sexe et l'effroi*, 1994, p.260). Zijn collega Philippe Sollers (°1936) vond zijn schrijversnaam in het *Dictionnaire Latin-François* van Félix Gaffiot (waarvan een vernieuwde editie verscheen in 2001). Het adjectief *sollers* betekent “handig”, “ijverig” en is afgeleid van *sollus* (“geheel” — van dezelfde stam als het Griekse *holos*) en *ars*. “*Lyræ sollers*” (Horatius) is dus iemand die verstand heeft van de lier. In plaats van zijn patroniem (4) koos Sollers dus een betekenisvolle term uit een Latijns woordenboek — misschien een suggestie die het overwegen waard is nu de paars-groene fracties in het Belgisch parlement er mordicus een wet willen doorduwen waardoor de naamgeving straks een rommeltje dreigt te worden. ■

Kurt Priem, pr.

Nota's

1. Inspiratie voor deze column vonden we bij Albert Gauvin (“*Avons-nous perdu notre latin? Tacite versus Sénèque*”).
2. Spinoza was als jood van thuis uit niet zo vertrouwd met het Latijn, maar bekwaamde zich daarin om Descartes te kunnen lezen. Om zijn kennis van het Latijn te verbeteren schreef hij zich op volwassen leeftijd in aan de Latijnse school van de kleurrijke ex-jezuïet Franciscus van den Enden in Amsterdam.
3. Leibniz stichtte in 1628 samen met Otto Mencke de *Acta eruditorum*, waarin veel van zijn artikels verschenen. De *Acta* verschenen tot 1782 en waren het eerste wetenschappelijke tijdschrift in de Duitstalige wereld.
4. Deze Latijnse term (*patronymicum* [nomen]) is zelf een samenstelling van het Griekse *patros* en *onuma/onoma* en betekent “familienaam afgeleid van de naam van de vader”.

Lezers vragen

Mag een inleidingswoord plaats vinden in het begin van de Mis?

Het mag. De rubrieken van de Mis voorzien

het volgende, na het kruisteken en de begroeting: « De priester (eventueel de diaken of een andere dienaar die hiervoor aangevozen is) kan met een paar woorden de gelovigen inleiden in de liturgie van de dag. »

De Latijnse tekst van de rubrieken gebruikt de woorden *brevissimis verbis* om aan te tonen hoe kort deze inleiding moet zijn. In november 2004 hebben de bisschoppen van België een *Vademecum voor de liturgie* uitgegeven, waar staat omtrent het inleidingswoord: « Het bereikt zijn doel als het de mensen binnenleidt in het geheim dat gevierd wordt, zonder daarom een samenvatting te zijn van de lezingen uit de woorddienst. Het is ook niet het moment om wat dan ook uit te leggen of om al te lang het woord te nemen. » ■

Dr. P. François, pr.

Mededelingen

— Onze 13^e Ledendag zal beginnen op zaterdag 11 oktober 2014, om 11u, in de Collegiale Sint-Jacobskerk van Antwerpen, Lange

Nieuwstraat 73 met de viering van de heilige Mis in het Latijn, volgens de *Novus Ordo* van 2002.

We zullen er Kanunnik Joris Polfliet, Secretaris Generaal van de Interdiocesane Commissie voor Liturgische Zielzorg (I.C.L.Z.), als eregast verwelkomen. Hij zal concelebreren en de homilie houden; de eucharistie wordt gevolgd door een receptie om 12u15 en een eenvoudige broodmaaltijd. De namiddag, vanaf 14u30, zal besteed worden aan een studie over de diverse facetten van de eucharistische aanbidding (welke gezangen en rituelen), met historische, dogmatische en liturgische beschouwingen.

De deelname bedraagt € 19, alles inbegrepen, te storten op de bankrekening van de Werkgroep (zie colofon hieronder), liefst voor 4 oktober 2014. Toegang tot de Mis en de vespers is vrij.

Op de datum waarop deze nieuwsbrief wordt uitgegeven, zijn nog niet alle sprekers gekend, maar onder hen bevinden zich enkele leden van onze Werkgroep, nl. de EE.HH. François en Priem. De dag zal afgesloten worden met het zingen om 16u30 van de vespers in het Gregoriaans en met het lof.

Vere Sanctus: Colofon

De Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie (VWHLL), gesticht door Mgr.dr. Luc De Maere (†2011), ijvert voor een volwaardig gebruik van het Latijn in de postconciliaire liturgische praxis, naast de volkstaal.

Redactie: Kolverniersstraat 6 bus 4/8 — 2000 Antwerpen (t.a.v. Dr. P. Vis)

Wetenschappelijk comité: Mgr.dr. J.F. Lescauwae M.S.C., hulpbisschop emeritus, Haarlem (†2013) — dr. J. van Reeth, Faculteit Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, Antwerpen — E.H. J.M. Audenaert, Pauselijke Universiteit van het H. Kruis, Rome,

E-post: pf@romanliturgy.org

Webpagina VWHLL: <http://vwhll.romanliturgy.org>

Verantwoordelijke Uitgever: P. François (p/a van de redactie)

Periodiciteit: halfjaarlijks, in het voor- en in het najaar

Gewone Nieuwsbrief per post à minimum 5 € per jaar, E-brief via uw elektronisch adres à minimum 3 €. Beide versies zijn uiteraard identiek! Overschrijving IBAN: BE97 8900 2429 0649, BIC: VDSP BE91 met duidelijke vermelding van uw adres en 'Nieuwsbrief' resp. 'E-brief'.

U kan ook steeds een geschenkabonnement voor iemand aangaan!

© 2014 Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie